

O PERSPECTIVĂ FRANCEZĂ

O analiză din Franța, pe piața căreia crește mai nou literatura de avertizare cu privire la schimbările ce au loc în lume, este eveniment în multe privințe. Cartea lui Gerard Chaliand și Michen Jan (*Vers un nouvel ordre mondial*, Gallimard, Paris, 2013) atrage atenția din prima clipă întrucît șase din cele șaisprezece capitole se ocupă de poziționarea internă și externă a Chinei.

Lucrurile nu se opresc nicidecum aici. Ceea ce contează este tabloul lumii, organizat în jurul „schimbării echilibrului geopolitic”, pe care competenții autori francezi îl conturează. Ei o fac pe baza unei bune cunoașteri a istoriei contemporane, pe care o folosesc cu profit în acest gen al scrierilor de geopolitică. Tabloul lor este derivat din evenimentele anului 1979, cărora ei le recunosc anvergura unei „cotituri majore (le grand tournant)”, pentru ca, în continuare, lucrurile să fie aduse la zi.

În ceea ce privește pragul creat de anul 1979, patru evenimente au fost hotărâtoare, ne spun autorii francezi. Primul a fost începerea aplicării noii politici a lui Deng Xiaoping în China, care avea să pună cu timpul în defensivă chiar speranța „neoconservatorilor” americani și britanici de a domina secolul următor. Al doilea a fost „revoluția khomeinistă”, care a relansat „islamismul politic” al șiiților împotriva ambelor supraputeri de atunci. Al treilea a fost „criza petrolieră”, care a obligat țările să-și revadă resursele și pe fondul căreia sovieticii intră în Afganistan, SUA sprijină opoziția la ocupație, islamismul politic capătă un nou impuls, iar țările islamice (Iran, Arabia Saudită, Pakistan) intră în concurență pentru supremația printre muslimi. Al patrulea eveniment a fost survenirea politicii lui Ronald Reagan și Margaret Thatcher, cu îmbrățișarea „dereglementării”, în politica economică, și ofensiva contra URSS.

Voind să depășească „sindromul Vietnam”, SUA au trecut la ofensivă generală în lume, ale cărei efecte se vor vedea în prăbușirea Uniunii Sovietice și sporirea prezenței americane în țările arabe. Numai că și în Afganistan și în Irak intervenția americană - căreia i s-a opus o mișcare locală motivată de pretenția că luptă contra „ocupantului străin” și unei „guvernări corupte” - nu a dus la rezultatele așteptate, încât președintele Obama a luat decizia retragerii. „Cu aceste două conflicte - susțin autorii cărții *Vers un nouvel ordre du monde* - Statele Unite și-au irosit semnificativ capitalul de care se bucurau ca putere militară capabilă să ducă, după formula consacrată, «două conflicte în același timp». S-a ajuns departe de deceniul triumfal care a urmat prăbușirii Uniunii Sovietice. Într-un fel neprevăzut de cei care erau atunci decidenții, criza financiară și economică a lovit exact în momentul în care, într-un fel de asemenea neprevăzut, China trecea în poziția celei de a doua puteri a lumii, obligând Statele Unite să-și reorienteze strategia spre Asia-Pacific”. A început astfel procesul prin care Statele Unite ale Americii, rămânând de departe prima putere a lumii, ia act mai amplu de prezența, interesele și acțiunile Chinei.

„Hegemonia mondială” exercitată de Occident în ultimele trei secole se apropie de sfârșit - cum au semnalat, de altfel, înainte, principalii contemporaniști englezi (Niall Fergusson, Martin Jacques, de pildă). Dar cultura occidentală are de promovat mai departe valorile - demnitatea persoanei, libertatea de conștiință, egalitatea în fața legii, dreptul de a cere socoteală reprezentanților temporari, limitarea puterii prin instituții - care i-au asigurat propulsia și succesul istoric.

Între timp, pe scena internațională s-au petrecut și alte schimbări. Rusia a intrat în reconstrucție. Pe măsura acesteia,

Rusia și-a particularizat opțiunile. Serbia, Georgia, Siria au fost teren al particularizării, iar situația din Ucraina Moscova o abordează în funcție de orientarea puterii de la Kiev. S-a format alianța globală BRICS care, având în față China, dă peste 35% din producția mondială și încearcă să creeze un sistem de creditare financiară paralel cu cel condus de la Washington. Brazilia manifestă ambiții și dispune de mari resurse. India este marcată încă de slăbiciunile unui uriaș, dar, în fața ascensiunii globale a Chinei, încearcă alianțe la distanță. Pakistanul, totuși putere nucleară, rămâne „epicentrul

unei crize durabile” ca urmare a componentei tribale, ambiguității poziției față de jihadism, relației tensionate cu India. Turcia a devenit „noul pivot geopolitic”, din partea căruia trebuie să ne așteptăm la o pondere sporită în viața internațională. Uniunea Europeană a intrat, mai ales după 2008, într-o criză ce dezvăluie insuficiența soluțiilor inițiale. Ea are nevoie de reforme structurale pe direcția mai pronunțatei integrări economice și a federalizării, încât coeziunea ei să nu mai depindă doar de creșterea economică. Lumea arabă s-a împotmolit în terorism, în discrepanțele stridente ale nivelului de trai din diferite țări și din interiorul acestora și în faptul că modernizarea nu este asumată hotărât. O „revoluție intelectuală” iluministă, o „societate civilă”, o egalitate mai perceptibilă a celor care se proclamă „frați”, o economie ce nu se reduce la exploatarea petrolului – acestea sunt aici urgențele pe care modernizatorii se cuvine să le vizeze. Iranul este reticent la globalizare și plătește costurile ambiției de a deveni putere nucleară. Desigur că terorismul deține prioritatea în media și monopolizează atenția populațiilor, dar istoria efectivă a lumii se joacă deja, în bună măsură, pe terenul demografic. Sub acest aspect, Japonia este marcată de tendința îmbătrânirii populației, în pofida inovativității ei redutabile.

Pe fundalul schițat mai sus, China „s-a deșteptat (s’est eveillée)” și a urcat neconținut. „După douăzeci și șapte de ani (1949-1976) de maoism revoluționar, mai precis începând cu sfârșitul lui 1978, China a înregistrat în scurt timp o reorientare «pragmatică» fără a părăsi șinele ecartamentului chinez al sistemului comunist. Deng Xiaoping, artizanul acestui viraj, a stabilit noilor generații de conducători marile linii politice pentru deceniile următoare. În cursul acestei noi perioade (1979-2012) succesele economice, creșterea puterii militare, însoțite de o diplomatie a unei mari puteri în ascensiune, au permis Chinei să urce în a doua poziție mondială”. Este o transformare de mari proporții care a afectat societatea chineză și societatea mondială. „Influențele și activitățile chineze se extind de acum pe toate continentele și se află în domeniile cele mai diverse, nu numai economice și financiare, ci, de asemenea, militare și culturale. Conducătorii înțeleg să redea țării lor dimensiunea globală, care, gândesc ei, trebuie să-i revină după două secole de repliere, de retragere în sine, de agresiuni străine, de războaie civile și de revoluții”. Lumea este dependentă de acum de un nou actor de magnitudine considerabilă, iar actorul, China, intră în dependență de ceea ce se petrece în lume. Un fapt se impune recunoscut de acum: „progresul Chinei și opțiunile ei în deceniile ce vin sunt marea necunoscută de care depinde echilibrul lumii”. Lumea se reconfigurează, iar China a devenit motor al procesului.

Pentru anii ce vin se pot anticipa câteva tendințe pe scena globală. Prima este aceea că și China se manifestă conform intereselor ei de profilare internațională. „China joacă esențialmente pe cont propriu, cu Rusia ca aliat circumstanțial, și contează pe investițiile ei pentru a se asigura de parteneri în Asia, în Africa, în America Latină etc”. A doua este tendința „SUA, îngrijite să facă față Chinei”, să își redeseneze politica internațională și să cultive India, ca putere nucleară, și alte țări, între care Turcia. A treia este tendința de acțiune rezervată a Europei. „În raport cu optimismul ce se constată în Singapore, Coreea de Sud și în China, Europa, încă dispersată și în pofida faptului că este mereu prima putere comercială, se arată timorată în deciziile sale”. A patra este tendința SUA, care rămân „preeminente și doritoare să continue astfel”, de a se lăsa absorbite de competiția curentelor interne, întârziind astfel lansarea așteptatei „redresări a națiunii”. În coordonatele acestor tendințe vor fi luate deciziile în anii ce vin.

ANDREI MARGA

0%

User Rating: Be the first one !